

УДК 657.22

**«РОЛЬ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ
УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ»**

Щербина Ольга Сергіївна

асистент кафедри обліку і аудиту

Гейвич Лілія Вікторівна

студент

Національний університет харчових технологій

Анотація. Розглянуті основні аспекти формування облікової політики як складової обліково-економічної роботи підприємства. Проаналізовано та окреслено важливість підпорядкування елементів облікової політики цілям процесу управління. Визначено основні елементи облікової системи як бази для формування облікової політики підприємства

Annotation. Basic aspects of formation of accounting policies as a part of accounting and economic operation of the enterprise are considered. Importance of submission of sub-elements of accounting policy to objectives of management process is analyzed and outlined. Basic elements of registration system as bases for formation of accounting policy of the enterprise are determined.

Ключові слова: система управління, бухгалтерський облік, фінансова звітність, облікова політика, облікова система, системний підхід, організація обліку.

Key words: system of management, accounting, the financial reporting, accounting policy, accounting system, the system approach, the account organization.

Актуальність проблеми. Ефективність господарської діяльності в умовах конкуренції залежить від чіткої стратегії розвитку суб'єктів ринку та її виконання. Ухвалення вірних управлінських рішень можливе тільки за умови одержання повної, точної, достовірної та оперативної інформації про стан підприємства та зміни, що відбуваються в процесі його функціонування.

Надання такої інформації забезпечує сформована на підприємстві облікова політика. Вона охоплює організацію та методика ведення бухгалтерського обліку загалом. Облікова політика підприємства визначає сукупність правил реалізації методу бухгалтерського обліку і повинна забезпечувати максимальний ефект від його ведення.

Застосування облікової політики визначено концепцією сучасної системи обліку, згідно якої централізовано встановлюються загальні правила побудови бухгалтерського обліку, які конкретизуються на окремому підприємстві залежно від сфери та умов діяльності, обраної системи управління, кваліфікації персоналу, технічного забезпечення облікового процесу тощо. Необхідність її застосування визначається принаймні двома моментами, коли законодавством передбачено декілька альтернативних варіантів та у випадку, коли законодавча регламентація не розроблена і підприємство самостійно розробляє способи ведення обліку.

Облікова політика є основою для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, а також інформаційною базою системи управління. Важливо дану категорію розглядати не як набір альтернатив, а як систему ведення бухгалтерського обліку. В той же час її сутність переважно сприймається з точки зору спрощеного розуміння як сукупність, а не система взаємопов'язаних прийомів і методів обліку.

Аналіз останніх наукових досліджень. Дослідження теоретичних і практичних аспектів формування облікової політики підприємства займає вагомe місце в працях вітчизняних економістів, а саме М. Білухи, І. Білоусова, Ф. Бутинця, С. Голова, Л.Городянської, П. Житнього, А. Загороднього, В. Лень, В.Лінника, Г.Партина, М. Пушкаря, С. Свірко. При цьому акцентується увага на інформаційній складовій обрання облікової політики, що є основою для забезпечення достовірною інформацією зовнішніх та внутрішніх користувачів фінансової звітності. Разом з тим цілий ряд питань залишається невирішеним або дискусійним. Так, недостатньо приділяється увага спрямованості політики обліку підприємства його стратегічними цілями в основних сферах діяльності.

Визначення ролі облікової політики як елемента, що забезпечує ефективне управління діяльністю підприємства, важливе при формуванні чи доопрацюванні її складових саме з позицій управлінських аспектів.

Мета роботи. Дослідження сутності облікової політики підприємства має важливе значення з точки зору аспектів облікової роботи та пов'язано з системою управління. Метою роботи є визначення ролі облікової політики як елемента, що забезпечує ефективне управління діяльністю підприємства, важливе при формуванні чи доопрацюванні її складових саме з позицій управлінських аспектів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Облікова політика виступає інструментом бухгалтерського обліку, який розробляється підприємством самостійно, виходячи з чинних нормативно-правових документів. Законодавче визначення облікової політики трактує її як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [1]. Юридичне регулювання облікової політики та її зміст на національному рівні, окрім Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», визначено П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [3], П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [4], листом Міністерства фінансів України «Про облікову політику» [5].

Дещо інакше трактує поняття облікової політики МСБО (IAS) 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки»: облікові політики - конкретні принципи, основи, домовленості, правила і практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансових звітів [2]. Проте поняття «облікова політика» як за національними, так і за міжнародним стандартом бухгалтерського обліку передбачає, що мова йде винятково про принципи, методи і процедури, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Але фінансова звітність є заключним етапом облікового процесу, відображеним в системі звітних показників. Тобто, така політика ведення

обліку забезпечує первинне спостереження, вартісне вимірювання, поточне групування та узагальнення фактів господарського життя на підприємстві. Інформація, яку містить фінансова звітність, з одного боку, є наслідком ефективної чи неефективної діяльності, а з іншого – в значній мірі залежить від того, наскільки вдало обрана облікова політика, чи відповідає вона цілям підприємства та чи забезпечує подальший його розвиток. Тобто, облікова політика стосується не тільки фінансової звітності, а і перш за все процесу ведення та організації бухгалтерського обліку, кінцевим продуктом якого є звітність.

Управління системою бухгалтерського обліку передбачає цілеспрямований вплив на систему збирання, накопичення, узагальнення, обробки інформації з метою реалізації цілей даної системи. Оскільки облікова політика - це діяльність, пов'язана з управлінням, вона має багато спільного з ним, проте ототожнювати їх не слід. Вони відрізняються метою, предметом впливу, функціями [6].

Вибір тих чи інших варіантів та методів ведення обліку приводить до того, що одні й ті самі факти господарського життя на різних підприємствах можуть інтерпретуватися в обліку по-різному і, відповідно, по-різному впливати на прийняття управлінських рішень. За допомогою облікової політики можна регулювати розмір балансових статей, впливати на показники фінансового стану і навіть оптимізувати оподаткування, іншими словами - ефективно управляти фінансовим станом підприємства, вибираючи ті альтернативи, які дають змогу, з одного боку, з максимальним ступенем достовірності відображати в обліку факти господарської діяльності, а з іншого - впливати на показники фінансового стану.

Недостатнє розуміння таких можливостей адміністративним персоналом підприємств є одним із суттєвих факторів низької ефективності формування облікової політики в практиці ведення обліку вітчизняних підприємств.

Метою формування облікової політики в найзагальнішому вигляді має бути одержання максимального сумарного ефекту від діяльності підприємств.

Визначення мети облікової політики, крім того, повинно включати пріоритети, стратегічні, тактичні й оперативні цілі діяльності підприємств. Вона повинна узгоджуватися з огляду особливостей діяльності суб'єктів господарювання.

Для організації процесу формування облікової політики варто визначити складові предмета облікової політики. Більшість науковців підкреслює, що облікова політика повинна охоплювати теорію, методологію, технологію, організацію обліку [7]. Такий погляд є виправданим, оскільки це впливає з трактування облікової політики як інструменту управління обліком. При цьому важливо врахувати, що організація є системною функцією управління. Вона може застосовуватися до будь-якого елемента, яким необхідно управляти.

Формування ефективної облікової політики підприємства повинно базуватися на сукупності складових облікової системи. При цьому облікова система розглядається як сукупність методологічних, методичних, організаційних, техніко-технологічних, економічних засобів і методів, інструментів і важелів впливу на одержання та перетворення економічної інформації, що дає змогу на основі вхідного масиву даних одержати вихідні облікові показники, які необхідні для складання звітних форм, планування, аналізу, контролю, прийняття рішень зовнішнім і внутрішнім користувачам, а також управління ними [9].

Виходячи з позицій організації облікового процесу на підприємстві складові облікової системи деталізуються наступним чином.

Методологічні складові є визначаючими, оскільки розкривають концептуальні засади організації та ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, націлюють побудову облікової системи на перспективу з використанням Міжнародних стандартів фінансової звітності та врахуванням національних особливостей. Спираються на законодавчу базу щодо обліку, включають принципи бухгалтерського обліку, елементи фінансової звітності та вимоги до її складання та орієнтуються на концепцію розвитку вітчизняного обліку.

Методичні складові включають об'єкти, функції, завдання, вимоги до обліку та сукупність способів і прийомів, які забезпечують одержання, обробку та видачу облікової інформації, а також процедури бухгалтерського обліку та облікові оцінки, які обирає підприємство самостійно виходячи із загальноприйнятих правил і умов своєї діяльності для складання і подання звітності.

Організаційні складові спрямовані на створення умов, необхідних для отримання інформації про всі господарські операції, їх реєстрацію та узагальнення у відповідних облікових регістрах, звітних формах, а також збереження документів.

Техніко-технологічні складові містять у собі етапи обробки економічної інформації, вибір форми бухгалтерського обліку, технічне і програмне забезпечення, організацію праці облікового апарату.

Економічні складові охоплюють організаційно-правові та організаційно-економічні аспекти діяльності підприємства, а також напрями використання інновацій, екологічний аспект безпечного виробництва, зовнішньоекономічної діяльності.

Управлінські складові передбачають на рівні держави, міністерств і відомств, професійних організацій, підприємств регулювання бухгалтерського обліку, підготовку кадрів, інформаційне забезпечення, систему підвищення кваліфікації та сертифікацію бухгалтерів.

Кожна група складових облікової системи є відокремленою частиною, разом з тим діє як частковий елемент єдиного цілого, оскільки всі групи використовуються заради виконання процесу реєстрації господарських операцій, обробки облікової інформації, формування звітності для прийняття відповідних управлінських рішень [8].

Враховуючи динамічність розвитку ринкових відносин особливість аспекту облікових проблем пов'язана з необхідністю постійної адаптації процесу господарювання до змін конкурентного середовища. Це потребує не тільки відображати в обліку фактів, що відбулися, але й спиратися на

методичних, організаційних та інших аспектах щодо складання прогнозів подальших змін у всіх видах господарської діяльності.

Облікова політика має формуватись, вписуючись в ієрархію цілей. Більше того, вона повинна мати власну мету, проте її визначення та формулювання повинно чітко узгоджуватись з метою та цілями складових об'єкта, сфер діяльності і системи управління. Таким чином, цілком природно, що мета формування облікової політики підпорядкована цілям системи управління і полягає в тому, щоб визначити прогалини в системі управління підприємством; узагальнити пов'язані з ними проблемні питання, успішне вирішення яких передбачає вибір доцільних варіантів; сприяти досягненню мети всіма підсистемами цілісної економічної системи - підприємства.

Висновки. Необхідно важливим є переосмислення ролі облікової політики в процесі управління підприємством. Саме її управлінська спрямованість забезпечує повною мірою вплив на процеси господарювання.

Облік є засобом формування інформації, яку в подальшому використовують для оцінки реального стану підприємства, господарських фактів і прийняття в кінцевому результаті обґрунтованих управлінських рішень. Тобто, інформаційне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень – це основне завдання і функціональне призначення обліку в ринковій економіці.

Необхідні умови для вірного ведення обліку та забезпечення виконання основних його функцій визначає сформована на підприємстві облікова політика. Вона є невід'ємною частиною цілісної системи управління, яка потребує усвідомлення змісту окремо взятих функцій управління та їх взаємодії. Це дасть змогу вирішити конкретні питання формування облікової політики з чіткою управлінською спрямованістю.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність. Закон України від 16.07.1999р. №996-XIV, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс].

Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

2. МСБО (IAS) 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.biz-consulting.com.ua/?file=about/library/msfo>.

3. П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. № 87, із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://audit.lviv.ua/ua/33/normatyvni_dokumenty.html.

4. П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.05.99 р. № 137 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://audit.lviv.ua/ua/33/normatyvni_dokumenty.html.

5. Про облікову політику. Лист Міністерства фінансів України від 21.12.2005 р. № 31-34000-10-5/27793 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1023.2132.0>.

6. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: Навчальний посібник / В.В. Сопко. - К.: КНЕУ, 2006. – 526с.

7. Городянська Л. Особливості технічного забезпечення системи бухгалтерського обліку / Л. Городянська // Бухгалтерський облік і аудит. - 2009. - №10. с.17-22.

8. Житний П. Організаційно-методологічні засади формування облікової політики підприємств / П. Житний // Бухгалтерський облік і аудит. - 2006. - №3. с.3-10.

9. Маренич Т. Сутність бухгалтерського обліку економічного регулювання / Т. Маренич // Бухгалтерський облік і аудит. - 2009. - №2. - с.21-26.